

ه) گروه دال بر نفی شایستگی زنان برای تصدی مناصب مهم به دلیل برخی ویژگی‌ها چون نقص عقل

توجه کنید:

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : «ما رأيت من ضعيفات الدين و ناقصات العقول اسلب لذى لب منكن»¹.

محمد بن علی بن الحسین قال : مرّ رسول الله - صلى الله عليه و آله - على نسوة فوقف عليهن ثم قال : «يا معشر النساء ما رأيت نواقص عقول و دين اذهب بعقول ذوى الالباب منكن، انى قد رأيت أنكن أكثر أهل النار (عذابا) فتقربن الى الله ما استطعتنّ، فقالت امرأة منهن : يا رسول الله، ما نقصان ديننا و عقولنا؟ فقال أما نقصان دينكن فالحيض الذى يصيبكن، فتمكث إحداكن ما شاء الله لا تصلّى و لا تصوم و أما نقصان عقولكن فشهادتكن إنما شهادة المرأة نصف شهادة الرجل»².

«المرأة شر كلها و شر ما فيها أنّه لا بد منها»³.

فرمایش امام علی - علیه السلام - بعد از فراغ از جنگ جمل :

«معاشر الناس، إن النساء نواقص الايمان، نواقص الحظوظ، نواقص العقول، فأما نقصان ايمانهن فقعودهن عن الصلوة و الصيام فى ايام حيضهن و أما نقصان عقولهن فشهادة امرأتين كشهادة الرجل الواحد و أما نقصان حظوظهن فمواريثهن على الانصاف من مواريث الرجال فاتقوا شرار النساء و كونوا من خيارهن على حذر و لا تطيعوهن فى المعروف حتى لا يطمعن فى المنكر»⁴.

از امام علی - علیه السلام - : «لو لا النساء لعبد الله حقا حقا»⁵.

گزارش و تحلیلی تاریخی در ارتباط با موضوع

برخی از پژوهشگران نوشته‌اند :

«روایات نقصان عقل زنان در اکثر منابع حدیثی اهل تسنن یافت می‌شود؛ بخاری، مسلم، ابوداود، ترمذی، نسائی، ابن‌ماجه، دارمی، ابن حنبل، ابن حبان، بیهقی و ... آن را در کتب صحاح و سنن و مسانید و دیگر کتب خود گزارش کرده اند ... به لحاظ وجود حدیث در کتاب صحیح البخاری و صحیح مسلم نزد اهل تسنن، صحیح تلقی می‌شود و به لحاظ متن، تمامی نقل یک مضمون را و با عبارتهایی همانند یکدیگر گزارش کرده‌اند.

1. وسائل الشیعة، ج 20، ابواب مقدمات النکاح، باب 4، ص 24، ح 1.

2. همان، ص 25، ح 3.

3. نهج البلاغه، (فیض الاسلام)، حکمت 230، ص 1192.

4. همان، خطبه 79، ص 179.

5. وسائل الشیعة (به وصف سابق)، باب 7، ص 35، ح 6.

اما روایات دال بر نقصان عقل زنان در منابع حدیثی بسیار معتبر شیعه مانند کافی [کتاب] من لا یحضره الفقیه و نهج البلاغه یا با اعتبار کمتر چون کشف المحجّة و المسترشد گزارش شده است. مجموع این روایات به هشت گزارش اصلی منتهی می‌شود؛ سه حدیث نبوی و پنج حدیث علوی. از سایر ائمه، حدیثی درباره کاستی عقل زنان به دست نیامده است و در مواردی از احادیث نبوی یا احادیث علوی امام باقر و امام صادق - علیهما السلام - نقش راوی را دارند و فقط محدث نوری حدیثی را از کتابی به نام تحفة الاخوان نقل می‌کند. در این گزارش حدیث از ابن عباس و راوی آن امام صادق - علیه السلام - است...»⁷

در بخشی از روایت «تحفة الاخوان» (بعد از نقل خطای حواء و عرضه او بر خداوند که ابلیس قسم خورد و مرا اغوا کرد و من نمی‌دانستم بنده‌ای قسم دروغ به نام تو یاد کند) آمده است خداوند فرمود: «الان اخرجی ابدا فقد جعلتک ناقصة العقل و الدین و المیراث و الشهادة و الذکر و معوجة الخلقة شاخصة البصر و جعلتک اسيرة أيام حیاتک و أحرمتک أفضل الاشیاء : الجمعة و الجماعة والسلام و التحية و قضیت علیک بالطمث و هو الدم وجهة الحبل و الطلق و الولادة فلا تلدین حتی تذوقین طعم الموت فأنتِ أكثر حزنا و أكسر قلبا و أكثر دمعة و جعلتک دائمة الاحزان و لم اجعل منکن حاکما و لا أبعث منکن نبیا» الخبر.

در تراث اسلامی ضعف‌های دیگری نیز برای زنان بیان شده است.

مانند این کلام امیر - علیه السلام - (خطاب به لشکر خود قبل از جنگ صفین) :

«... و لا تهیجوا النساء بأذی و ان شتمن أعراضکم و سببن امراءکم فانهن ضعيفات القوى و الانفس و العقول...»⁸

جامع دلالتی این احادیث و نقل قول‌ها، بیان ضعف زنان - حداقل - نسبت به مردان است. برخی تحقیقات موارد بیشتری را - غیر از آن چه ما بیان کردیم - جمع آوری کرده‌اند، که مراجعه به آن‌ها مفید می‌نماید.⁹

هر چند در برخی از موارد کوتاهی‌هایی صورت گرفته و برداشت صحیحی صورت نپذیرفته است.¹⁰

6. بررسی فقهی مدیریت زنان در مناصب سیاسی، ص 204 و 205.

7. مستدرک الوسائل، ج 14، ص 285 و 286.

8. نهج البلاغه، (فیض الاسلام)، نامه 14، ص 859.

9. ر.ک : دانشنامه امام علی (ع)، ج 5، مقاله «حقوق زن»، صص 90-92.

10. ر.ک : همان، آخر ص 91.